

انس با قرآن همراه با آموزه‌های قرآن

موسسه فرهنگی-تربیتی فرجاد

اشاره

تاکنون در شماره‌های گوناگون مجله‌ی فرشتگان آموزش پیش‌دبستانی به سلسله‌مقاله‌ی «انس با قرآن» از آقای تهرانی فرجاد و سایر مؤلفان درباره‌ی برنامه‌ی «انس با قرآن» در واحدهای آمادگی منتشر کرده‌ایم که می‌تواند از زوایای گوناگون یاد بگیر مریبان محترم باشد. آنچه در پی می‌آید نوشتن‌های دیگر از این مبحث است.

موجب نس و علاقه‌ی کودک به قرآن کریم شود؛ از این رو لازم است موضوع و محتوای موردنظر به گونه‌ای انتخاب شود تا عموم کودکان بتوانند از طریق شیوه‌های مطلوب و به دور از اجبار و اجبار، با مفهوم و پیام قرآنی ارتباطی مفید‌کار برقرار کنند.

دریسی موضوعات و محتوای گوناگونی که در برنامه‌ی نس یا قرآن کریم نوری پیش‌دبستان همواره مورد توجه برنامه‌ریزان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت کودک است، موضوع «آموزه‌های قرآنی» بوده که وجه مشترک و مهم در فرایند انتخاب محتوای آن است؛ به عبارت دیگر، انتخابی کودک با آموزه‌های قرآنی که کاربردی و متناسب با ویژگی‌های سنی‌اش باشد، از مؤثرترین موضوعات ایجادانس و علاقه‌ی کودک به قرآن کریم است و می‌تواند در تربیت کودک نقش بسزایی داشته باشد. گفتنی است در سیره و کلام بزرگان نیز همواره به چسبندگی تربیتی تأکید شده است. برای نمونه، شعر معروف حضرت امام خمینی (ره) «باید این موضوع است ایشان می‌فرمایند: تربیت، باید تربیت قرآنی باشد».

بدیهی است یاددهی آموزه‌های قرآنی در پیش‌دبستان یا آموزش معارف قرآن به معنای «مطرح آن» یعنی آموزش کتب به کتب، تعلیمات دارد؛ زیرا آن چه اهمیت دارد، ارتباط کودک با مفهوم آموزه‌های قرآنی است تا به تدریج، به تأثیرپذیری و ایجاد نگرش در روی منجر شود؛ از این رو، باید ترجمه و مفهوم پیام قرآنی را «مطلق یا واژگان خیل درک کودک پیش‌دبستانی بیان کرد بی‌شک نیست در این جا به کلام نورانی پیامبر اکرم (ص) توجه و تلمیح کنیم که می‌فرمایند: «مَنْ كُنَّ عِنْدَهُ حَقِيقَةٌ فَلْيَتَصَبَّ لَهَا» هر کس کودکی دارد، در تربیت او کودکی ورزد» و این کلام گوهری در این شعر معروف اقتباس شده است:

بی‌شک درک نس و پیام خدا از قرآن کریم، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تربیت انسان است؛ نس که زندگی‌اش در پرتو آموزه‌ها و معارف قرآن کریم شکل می‌گیرد، به همان نسبت از موفقیت و سعادت برخوردار است.

حال اگر این انسبب و ارتباط از دوران کودکی باشد، به برکت ویژگی‌های سنی این دوره به ویژه «ماندگاری» آن، می‌تواند در مسیر زندگی فردی و اجتماعی نس انسان نقش بسزایی داشته باشد؛ برای این اساس، برنامه‌ریزان و مربیان نوری پیش‌دبستان همواره بر موضوع آموزه‌های قرآن کریم تأکید جدی دارند اما سؤال اساسی این است که لولا کدام ماهیم و موضوعات از قرآن کریم به کودک ارائه شود تا به تأثیرپذیری و تربیت وی منجر شود؛ و دوم این که چه میزان از عبارات و آیات قرآن کریم یا «مطالبی دربار» آن، قابل ارائه به کودک ۵-۶ ساله‌ی پیش‌دبستان است؟

در این نوشتار می‌توانیم تا به دو سؤال فوق پندگی کاربردی بدهیم آن چه در برنامه‌ی قرآن نوری پیش‌دبستان اهمیت دارد، توجه به رویکرد اساسی آن «بسی» بر انس با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن است؛ به این مفهوم که تمام عناصر برنامه از جمله محتوا باید

چون که با کودک سرو کارت فراه

پس زبان کودکی باید گشاده

برای تبیین این موضوع، باید به چند نکته‌ی اساسی توجه کرد که در ادامه می‌خوانیم:

۱. **پیرامون اصول حاکم بر برنامه‌ی افس یا سرگن کریم** در دوره‌ی پیش‌دستان، باید موضوعات و ماهیعی که به کودک ارائه می‌شود، مبتنی بر طرفیت و توانایی وی باشد؛ از این رو، ضروری است از ارائه‌ی ماهیعی به صورت لغزانی خودناری و همواره به درک عینی و قابل فهم کودک تأکید شود.

در واقع، در انتخاب موضوعات هرگی باید توانایی فهم عموم کودکان ۳-۶ ساله‌ی پیش‌دستی در نظر گرفته شود.

۲. **به لوگویت‌های برنامه‌ی دوره‌ی پیش‌دستل توجه شود.** پیرامون فرصت معلود ۹ ماهه‌ی دوره‌ی آموزشی و هم‌چنین توانی ماهیعی و موضوعات مورد نظر، ضروری است به «لوگویت زمان» در ارائه‌ی موضوعات توجه جلی شود؛ به عبارتی، همواره ما مرییل باید به فرصت‌هایی که از نظر زمل و مناسبت مربوط به آن یا کودک سروکار داریم، تأکید داشته باشیم و پیرامون زمل مصرعی که کودک در اختیارمیل است و هم‌چنین، مناسبت‌های مربوط به موضوعات را لوگویت‌بندی و انتخاب کنیم.

مثلاً ممکن است پیرامون نکته‌ی اول دو موضوع اماننداری و اسراف فعل ارائه به کودک باشد، اما با توجه به نکته‌ی دوم و لوگویت زمانی برای پیش‌دستان، موضوع اسراف بیش از اماننداری ترجیح دارد.

۲ پس از انتخاب موضوع و عبارت فرآیند مرتبط با آن، توجه به ترجمه‌ی رول و فایده فهم برای کودک، از دیگر نکات مهم است. به مثل زیر توجه کنید: **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ** (بقره/۱۹۵) ترجمه‌ی اول: **طعمًا** (همان) **حَدِّثُوا نِيكَوکاران** را دوست دارید. ترجمه‌ی دوم: **حجای مهربان کسانی** را که کار خوب می‌کنند، دوست دارد.

همان‌طور که مشاهده می‌کنید در ترجمه‌ی اول تمام کلمات به‌طور دقیق ترجمه‌شده ولی در ترجمه‌ی دوم معنای عبارت متناسب با فهم و زبان کودک پیش‌دستی بیان شده است.

با توجه به نکات فوق و هم‌چنین برنامه‌ی **لس یا حران** کریم در دوره‌ی پیش‌دستان، در انتخاب موضوعات و چگونگی ارائه‌ی آن‌ها به نوآموزان، باید به معیارهای زیر توجه نمود.

۱. **آموزش مورد نظر** از **مش حران** یا **«درباره‌ی حران»** باشد. از آن‌جا که هدف اصلی، برنامه‌ی **لس یا حران** کریم است، از این روش انتخاب آموزه‌ها یا محوریت **حران** صورت‌گرفته‌ی گیرد. به طوری که موضوعات آیات از **مش حران** کریم (مقتضای آداب فردی و اجتماعی، انشایی یا نعت‌های الهی و...) یا از مطالبی که درباره‌ی **حران** کریم گفته شده است انتخاب می‌شود (مانند: احادیث معصومین - علیهم‌السلام - و سخنان بزرگان که می‌تواند موضوعاتی چون علاقه به **حران**، آداب ارتباط و احترام به **حران** و... را دربردارنده باشد).

۲. آیات و عبارات **حران** باید کوتاه، قابل درک و فهم کودک و از نظر تلفظ ساده باشد (حداکثر ۵ کلمه).

۳. مفهوم آموزه‌ها قابل ارائه و اجرا از طریق فعالیت‌های یاددهی - یادگیری برای نوآموزان باشد.

در ادامه، به چند نمونه از عبارات فرآیند توجه کنید

الف: **يَسْمَعُكَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ** (سوره حمد/آیه ۱)

به نام **حَدِّثُوا** بحث‌شده و **مهربان**

۲. **وَكَلَّمَا وَاتَّخَذُوا** لا تُشْرِكُوا (اعراف/۳۱)

بجوید و بیان‌نماید، ولی **اشراف** نکنید.

۳. **إِنَّمَا التَّوَّابِينَ** اجْزِهِ (حجرات/۱)

آدم‌های **حوب** (مؤمن) یا هم **دوست** و **برادرند**.

۴. **وَاللهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ** (توبه/۸۱-۸۰)

حجای **مهربان پاکیزگان** را دوست دارد

۵. **وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى** (مائد/۲)

در کارهای **حوب** و **نیک** به یکدیگر **کمک** کنید.

ب:

۶. **وَيَلْبَسُوا كِلْبًا** فَضْرًا **نَمْرَه** (همزه/۱)

وای بر هر **عرب** جوی **طعمه** زندگیا

۷. **لِاللهِ** هو **اگر زای** (ناریات/۵۸)

به **درستی** که **حَدِّثُوا** روزی **دهنده** است.

۸. **إِنَّ الصَّلَاةَ تَهَيِّئُ عِلْمًا** وَالتَّوَكُّرَ (عنکبوت/۴۵)

به **درستی**، **نماز** را از **کار زنت** و **ناپسند** باز می‌دارد

۹. **كُنْ تَالِئًا** الْبِرِّ **حَتَّى تَمُتَوهَا** مِمَّا **تَجِبُوهَا** (آل عمران/۹۲)

هرگز به **نیکوکاری** نمی‌رسید مگر این‌که از آن چه **دوست** دارید، **لصاق** کنید

۱۰. **وَلَا تُحْسِنُ فِي الْأَرْضِ** شَرَحًا (قصص/۱۸)

روی **زمین** یا **تکبر** و **غرور** راه مرو.

بر اساس معیارهای بیان‌شده در این نوشتار و برنامه‌ی مصوب **لس یا حران** کریم در دوره‌ی یکساله‌ی آمادگی می‌توان عبارات فوق را به دو دسته‌ی **قابل ارائه** و **غیر قابل ارائه** به کودک تقسیم کرد

عبارات اول تا پنجم از جهت **قابل فهم** بودن، **تلفظ** ساده و **کوتاه** بودن **قابل ارائه** است. اما بقیه‌ی عبارات این‌گونه نیست. برای مثال، **طویل** عبارت و **تفیل** بودن **تلفظ** و **فهم** موضوع، از **موانع** ارائه به نوآموزان است.

بر اساس **مطاب** فوق، چنان‌چه با **برنامه** ریزی و **انتخاب** صحیح و هم‌چنین **دقت** در روش‌های ارائه‌ی آموزه‌های **حران** شرایطی **مطلوب** در فرآیند **یادگیری** کودک ایجاد شود، امید است گام مؤثری در مسیر **لس یا حران** کریم در دوره‌ی پیش‌دستان برقراریم آن‌ساخته.

پی‌نوشت

۱. **محبوبی نور**، ج ۱۵، ص ۵

۲. **من لا یحضره الفقیه**، ج ۳، ص ۲۸۱

۳. **ملفوظی** **مجموعی**

